

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

**Henr. Ioh. Nepom. Crantz S.C.A. Maiestat. Consiliar.
Institut. Med. Et Mater. Medic. Vindob. Profes. Pub. Ord.
Acad. Imp. Nat. Curios. Et Societ. Botan. Flor. Sodal.
Materiæ Medicæ Et Chirurgicæ ...**

Crantz, Heinrich Johann Nepomuk

[Wien], 1765

Classis Octava Venenorum Heteroclitorum Animalium.

urn:nbn:de:gbv:45:1-10196

CLASSIS OCTAVA
 V E N E N O R U M
 HETEROCLITORUM
 ANIMALIUM.

ARANEA *Offic. Entomologorum.* Classis Naturalis Insectorum Apterorum. Ordo, pedibus pluribus, capite cum thorace unito, donatorum. *Germin.* Spinnerin. *Gallis* Araigne. *Anglis* Spider.

Venenatæne sint in nostris regionibus Araneæ? vix certis evictum experimentis: HARVÆUS nihil invenit, desunt aliorum tentamina: In araneæ punctura tamen, & hanc sequente gangræna, essentia castorei, & spiritus salis ammoniaci BORNERO laudantur. Ex telis sericea opera tentata in Gallis, non approbata REAUMUR, easdem ad recentia vulnera, sanguinis sistendi causa vulgus adhibet. De aranea viva ex amuleto suspenfa in febre quartana, ut & de lapide araneæ, non certa fama est. De aranearum telæ accensæ, tumentes extus hæmorrhoides dissipante vapore, experimenta certiora. An quia sale volatili gaudet? Sed quibus dissipandæ, videndum.

TARANTULA araneæ species, cuius maxima in Apulia, Barbaria, Oriente, frequentia est, quæ sub canicula furiosa assultim aggreditur homines, & morfu pessime nocet, & cum lethalibus symptomatibus ta-

rantismum inducit, musca sanabilem. Ita quidem BAGLIVIVS, alii factum negant, & hunc morbum hodie Calabriam afficere, nomine *coccio maligno*, alii statuunt. Est adhuc aranea avicularia, quod aviculis insectis morfu diro serpentino minetur, dicta, haud tuta.

BUFFO *Offic. Amphibiolog.* RANA. Classis Naturalis Amphibiorum. Ordo Reptilium. *German.* Kroth. *Gallis* Crapaud. *Anglis* Toad.

RANA *Buffo* venenata est, tactu, halitu, potu, maxime vero verrucis lactescentibus, LINNÆUS. Cognoscitur corpore ventricoso, verrucoso, lurido fuscoque: Rana esculenta vero, corpore angulato, dorso transverse gibbo, abdomine marginato. Posterior recte in cibum, prior præpostere in medicinam vocatur, licet in pharmacopœa Leidensi æthiops animalis pulvis buffonis usi dicatur, & specificus contra variolas deprædicetur.

CANTHARIS *Offic. Entomologorum.* Classis Naturalis Insectorum Cleopterorum. Ordo Antennis setaceis. *Germ.* Spanische Mucken. *Gallis* Mouches Cantharides. *Anglis* Spanish Flies.

CANTHARIS *caeruleo-viridis*, thorace teretiusculo, fœtens, etiam nostrarum regionum incola, omnium temporum medicis suspecta, iam DIOSCORIDI infamis fuit, & septicum venenum, viis urina-riis quam maxime infestum, plurimorum morte notatum, monumenta hodierna satis superque testantur. Omni insecti parti vis caustica urens, & capiti, & alis, & pedibus, & corpori.

Estne

Estne camphora huius antidotum? laudat GREENFIELD, multis persuadet; suntne acida? ita TULPIUS & in *Acad. des Sciences* HOMBERGIUS, & hi suos fautores habent. At sal illud causticum, quod resinosa parti maxime inest, per experimenta nondum determinatum est, etiam post tentamina COCKBURN in *Transact. Philosoph.* quid! quod etiamnum multi acidum habeant: an forte inde cum sale alcalino dedit hydropico grana aliquot cantharidum GRAINGER? Mirum est, cantharides cum acidis fossilibus effervesce diu, saepe etiam post annum concusso liquido effervesce de novo, nec unquam saturationis punctum assequi, aut eius productum dare. L. B. VAN SWIETEN. Cæterum cantharides sanguinem coagulant multiplici experimento, *Cl. VERATTI Bononiens. scient. & art. Instituti* T. II. P. I. serum vero sanguinis non mutant; extractum vesicans non est, nec est vesicans ex infusione residuus pulvis: Est tamen ubi extractum spiritu vini solutum rubefacit, IDEM *ibidem*. Sed neque arte chemica ex Cantharidibus obtentus sal volatilis, seu extus seu intus detur proprias Cantharidum vires exerit PROBST *dissert.* 1759.

Cantharidum libra una spiritus alcalini uncias tres cum dimidia, olei rufi drachmas sex, salis volatilis uncias duas dimisit in examine chemico SPIELMANN. l. c.

Internum usum multi horrent, alii arcanum habent; GREENFIELD tuta praxis Anglis plurimis hodie probata est, etiam familiaris in ulceribus viarum urinariarum, harum calculis, in podagra, lepra ob vires diureticas & aliis morbis; tincturam cantharidum extemporaneo usui proflare in Nosocomio Regio Edimburgensi video, & pulverem tenuissimum cantharidum, a granis

H 5

quatuor

quatuor ad decem, in aceti optimi uncis duabus coctum, calide epotum, specificum in hydrophobia a KRAMMERO *Commerc. Norimb. 1735.* laudari intelligo; sed experimenta defunt! Quatuor grana cum dimidio, demptis capite, alis, pedibus, cum totidem camphoræ, & conservæ momento, duobus in bolis dedit in urinæ suppressione YOUNG, *Transact. Philosoph. Nro. 280.* tum ibidem aliis in casibus, R. cantharidum præparatarum Nro. III. Trochisci e myrrha scrupulum semis, feminis Amei grana quatuor, Rob Cynosbati q. s. laudant & in hydrope alii infusas, præscriptione scrupuli unius in uncis quatuor, quinque vini diuretici, iuniperini, addito colaturæ syrupo simili assumptione diuidiæ unciæ pro dosi.

Externo usu ad rubefaciendum, vesicandum, omnibus receptus pulvis revellendi scopo in apoplexia, lethargo, cephalalgia, hemicrania, anginis, doloribus arthriticis, ischiadicis &c. Asthmaticorum salutem in vesicatoriis semper invenit in subiectis pituitosis & senibus KLAUNIG *Ephem. N. C.* Eadem delirantium hypochondriacorum certam medicinam esse, Anonymus *Obf. I. Prod. Act. Havniens.* tum & in moribus venenatis applicata vesicatoria laudantur *Act. Nov. Acad. N. C. Vol. I.* & crudelissimo rheumatismo inter scapulas nihil magis prodest, quam vesicatoria superimposita, HUXHAM *de morbo Colico Damnoniorum;* etiam in ulceribus manantibus capitis exsiccatis, & inde orta epilepsia, mitiora, v. g. ex emplastris de meliloto vel laudano uncia una, vesicatorii drachma una, raso capiti applicata laudat *Illustr. L. B. van SWIETEN.*

Cæterum Cantharides contusæ rubefaciente, vesicante scopo varia dosi per se miscentur passæ, fermento panis, emplastris variis, tali tamen proportione ut in
summa

summa ad emplastri unciam dimidiam Cantharidum drachmam, in media drachmam dimidiam, & in minima grana quindecim recte præscripseris. Ipsa vero vesicantia emplastra adplicantur diversis corporis humani partibus, & furis, & femoribus, & brachiis, & nuchæ, & tergo inter homoplatas, quandoque etiam utrique processui mastoideo, & olecranio; quibus in casibus super varias corporis humani sedes dari debeant, hæcque illa convenientior sit, & rescindi queat, ex iudicio practico peti debent:

Et indicantur

I ubi generali stimulo ad augendam sanguinis circulationem opus.

II ubi retrocedentibus variolis orthopnœa, anxietas delirium, aut suppressa evacuatione alia mala oriuntur, hinc ubi in partem nobiliorem metuendus humorum decubitus.

III ubi decumbens iam in parte materia evocanda ut in fluxionibus rheumaticis, pleuritide &c.

Contra indicantur

I ex vehementia febrilis ignis.

II in sopore variolarum, qui ex vi febris & turgore vasorum oritur *TYSSOT de variol.*

III in vehemente suppurationis variolosæ febre.

IDEM.

Cæterum in hac tractatione id adhuc scire convenit simul emulsiones, vel decocta emollientia, mucilaginosâ, intus danda, ne viæ urinariæ, quas frequenter
læ.

lædunt, offendantur, alias enim urina cum summo dolore redditur, & nonnunquam cum ea sanguis descendit, quibus rebus & lac & emulsiões antea dictæ pariter opitulentur, certissime vero eæ levamen ferant emulsiões, quæ cum camphora factæ **BALDINGER** *de militum morbis* 1763.

LACERTA *Off. Amphibiologorum.* Classis Naturalis Amphibiorum. Ordo Reptilium. *Germ.* Salamander. *Anglis* Lizard-Salamandre. *Gallicis* Salamandre.

LACERTA *Salamandra* Europæ incola, cognoscitur *cauda tereti, brevi, digitis muticis, corpore poroso nudo*: In igne vivere antiquitus ferebatur; confirmaverat experimentis **Eques CORVINUS**. Sed **Cl. MAUPERTUIS** in *Acad. des Sciences* omnes risit. Animal corpore poroso lac fundit, quod igne in formam perlæ induratur, **IDEM**. Hoc lac acrimoniæ est stypticæ, & tithymalum animale vocat **Cl. MAUPERTUIS**, pro psilothro haberi **LINNÆUS** perhibet. Animal venenatum non est.

LACERTA *Gecko* in Indiis habitans, pedibus suis venenum exhalat in esculenta.

LEPUS MARINUS *Offic. TETHYS* *Syst. Natur.* Classis Naturalis Vermium. Ordo Molluscorum.

TETHYS *Leporina* corpore rubro, margine membranaceo, auriculis duabus, in mari mediterraneo habitans, gravidis ob fœtorem infesta **PLINIO**, **GESNERO** observata, alias venenum peculiare non alit.

SCOR-

SCORPIO *Offic. Entomologorum.* Classis Naturalis Insectorum Apterorum. Ordo pedibus pluribus, capite cum thorace unito, donatorum. *Germ.* Scorpion. *Gallis* Scorpion. *Anglis* Scorpion.

SCORPIO *Europaeus pectinibus octodecim dentatis, manibus unguulatis,* caudam sub aculeo mucronatam habet, venenatus, ictu non semper lethali *Acad. des Sciences 1731.* Vulneri oleum scorpionum applicatur, quod etiam in suppressione urinæ, dolore nephritico, illinitur lumbis, pubi, perinæo etiam iniicitur. Ignorari tamen non debet, multarum harum bestiarum venenum non in omnibus locis idem, sed varium, dici; scorpiones Italicos innoxios, magis tamen iis in Apulia periculosos, in Africa vero summe venenatos habet RHEDI, nec tarantulas æqualiter omni anni tempore venenatas BAGLIVIVS, & innocuam ictu viperam vidit CAMMERARIUS *in Dissert. Epist &c.* Ultimo demum repetitis experimentis innoxios scorpiones MAUPERVIVS pronunciavit *Acad. des Sciences 1731.*

SERPENS *Offic. Amphibiologorum.* Classis Naturalis Amphibiorum. Ordo Serpentum. *German.* Schlange. *Gallis* Serpent. *Anglis* Snake.

Pessima tetraque animalia, horrendo veneno, in diversis diverso, gaudentia; quod humanæ stultitiæ cumulus, adhuc hodie divinis honoribus honestantur!

CROTALLUS *horridus* dictus, in America degens, venenatissimus est. Lædit etiam Dryinas, Durissus. Horridi antidotum Senega habetur.

CO.

COLUBER *Aspis* nullo percepto dolore somnum inducere creditur, & ita periisse CLEOPATRAM novissimam Ægypti Reginam. An Galliarum illa aspis veterum sit, multa dubitatio. Sed etiam Coluber *Chersæa* venenatissimus, & morfu sæpius lethalis in Suecia, LINNÆUS, ab aspide non satis diversus, IDEM. Ceraustes tetanum, Seps, gangrænam, Diphas inexplabilem fitim, Prester emphysemata, faciunt. Coluber *Naia* Indiæ Orientalis omnium est venenatissimus. Antidotum Ophiorrhiza. Coluber *Vipera* Ægyptiis in officinis adhibitus etiam morfu lædit, ut *Berus*.

TORPEDO *Offic. Amphibiologorum* RAIA.
Classis Naturalis Amphibiorum. Ordo Nantium. *Germ. Zitter-Fisch.*

RAIA *Torpedo* proprie veneno emisso non nocet, sed motu adeo ingrate tremulo, attacta stuporem facit. *Acad. des Sciences 1714.*

RAIA *Pastinaca* corpore glabro, aculeo longo, anteriùs ferrato, in cauda apterygia, cognoscitur, ULYSSES fato infamis. In cauda aculeum venenatum gerit piscis, gangrænam immedicabilem, DIOSCORIDI descriptam, inducentem.

VIPERA *Offic. Amphibiologorum* COLUBER.
Classis Naturalis Amphibiorum. Ordo Serpentum. *Germ. Viper. Gallis Vipere. Anglis Viper.*

COLUBER *scutis abdominalibus* CXLV. *squamis caudalibus* XXXVI. Hodie ex Italia ad nos profusibus medicatis allatus, hominem, aut alia animalia

non nisi læsus aggreditur, mordet, quod etiam a truncato solum caput multo cum periculo fecit. Anatomicum animalis, sedem veneni, RHEDI primus patefecit; morfu virus habent, & fatum dente minantur, pocula morte carent. Antidotum sal volatile viperarum invenit CHARRAS: Alkali volatile aliud oleo succini unitum profuit, IÜSSIEU, *Acad. des Sciences* 1747. Oleum olivarum, *Philosoph. Transact.* deprædicatur, quod tamen inutile deprehensum in experimentis sociorum *Acad. des Sciences.* Axungiam viperæ etiam proponit MEAD.

VIS MEDICA iam antiquissimis temporibus nota; ab his theriaca Andromachi dicta; & duobus elephantiali laborantibus poculum, in quo vipera extincta fuerat, epotum saluti fuit, GALENUS; & pertinacissimam lepram vino viperino sanatam, posteriori tempore vidit MEAD. Sed etiam ANTONIUS MUSA AUGUST medicus, cum incidissent insanabilia ulcera, vipers edendas dabat, mira que celeritate persanabat, teste PLINIO. Iuscula hæc emollientia sunt, inviscantia, alcalescentia, in causa acida proficua; nimis forte universaliter magnatibus omnibus recepta. Viperarum exsiccatarum pulvis absurdum pharmakon est. Trochisci insulsi. Sal volatilis viperarum tolerandus, alteri haud superior. Pinguedo morbis oculorum amica & salubris, in India orientali multi usus. HANS SLOANE *Acad. N. C. Vol. X.*

RABIÖSORUM ANIMALIUM VENERUM etiam huic referendum; atque id mirabile venenum diversis animalibus rabidis proprium, corporibus etiam inanimatis inhærens, mortuum, viventibus communicari potest, & in universum morfu, vel le-

villi.

villimo, per sola vestimenta adacto, tantum radente, & eliciente sanguinem, spiritu in pulmonem ducto, spumæ recentis, vel etiam iam dudum exsiccatae contactu, labiis, linguave exceptæ, osculo rabidi, infectione instrumenti vel contrectatione vulneris, rerum infectarum, esu lactis carnisve animalis rabiosi &c. communicatur.

Antidotum certum nondum inventum; laudatur moschus, camphora, asa fœtida; multum extollitur pulvis antilyssus Anglorum, quem tamen minime *Illustr. WERLHOFIUS* probat, sic & mercurio elicita deprædicatur salivatio; & nuper casu fortuito se recommendavit acetum liberaliter haustum; cantharidum pulverem plurimi laudant a gravis IV ad X in aceti optimi unciis duabus coctum, calide epotum *KRAMERUS in Commer. Norimberg*; quam vocat divinam medicinam *CATANI riflessioni Fifico-Mediche sopra di un nuovo antilyssò. Napoli 1736.* Sic compositam exhibet:

℞. Pulv. piper. long. elec. drach. duas semis.

Canthar. optime pulverat. scrup. duos.

M. F. P.

Valet ad omnem morsum canis, aut alterius animalis rabidi, ita tamen, ut solum duabus, ad summum tribus vicibus consecutivis exhibeatur: & quidem granorum septem dosi, annum septimum ad decimum agentibus, granorum novem a decimo ad decimum octavum provectis, adultioribus vero granorum decem ad summum undecim: imperando simul ut duabus a singula medicamenti assumptione horis, scutella una alterave iusculi cicerum rubrorum ex tota eorundem
substan-

substantia sine sale confecti, superpotetur, ab omni vero carne maxime porcina abstinetur. Illustris autem WERLHOFFUS in *Wichmanni dissertatione* medicamentum sequens maximi effectus & successus comprobavit

℞. Canthar. granum unum.
 Mercur. dulc. gran. unum semis.
 Turbith. miner. gran. semis.
 Camphor. grana decem.
 Mucilag. Gummi Tragaganthi q. s. ut
 fiant Pilulæ.

Quæ fumantur pro dosi, & repetantur singulis diebus per sex septimanas.

In aquam frigidam immersio hydrophobiam sæpe suffulit, quam tamen hodie multiplici argumento, eoque convincente, improbat NUGENT. *An essay on the Hydrophobia*, vulnere vero a morfu canis rabidi facto salitum halecem per 24 impositum, dein aliquoties renovatum nonnulli recommendant; cauterisare vulnus, idque profunde scarificare, & unguento mercuriali intingere alii solent.

Iratorum aliorum animalium, quibus in dente venenum, morsus lethales sæpe visos vix miramur, sed etiam illorum, in quibus nullum est, stupemus. De morfu anatis irati venenato, & mortifero observationem communicavit LE CAT in *Recueil periodique d'observations de Medecine, de Chirurgie, & de Pharmacie Paris. T. I.* An vero ex ira animalis, an ex Crantz. M. M. T. III. I sim-

simplici oris labii superioris vehementi morfu & vellicatione, mors rustici? disquiri adhuc posset. Iratus canis multos dente sapius, haud venenato vulnere, ferit.

VARIOLOSUM VENENUM adeo sæpe generi humano funestum, dum in constitutione epidemica confluentes facit pustulas, salutiferum evadit inoculatis multiplici & irrefragabili experientia, loquuntur Nosocomia Anglica, Gallica, Italica, & alia, integræ Regiones de servatis civibus lætæ, & hodie inoculatio Theologorum approbatione, principum iussu, civium voto secura est. De methodo inoculandi vero legendi Authores.

CLAS-

CLASSIS NONA
V E N E N O R U M
 SPECIE HALITUS
 PERIMENTIUM.

ARSENICALIUM AURA vide p. 33. &c.

CARBONUM accensorum in loco clauso VA-
 POR omnibus hominibus, & animalibus letha-
 lis per plurimos tristes casus deprehensus fuit; an eva-
 porat noxii aliquid de carbonibus? aeris supra carbo-
 nes accensos undulatio, ponderis iactura, id suadent,
 cum ex carbonum libris sedecim vix libra una cinerum
 obtineatur, ut igitur illius noxii, quod causticum vo-
 cat MEYER S, libræ quindecim exhalent; atque id etiam
 in iisdem experimentis evidens est, quæ comprobant
 salis alcalini solutionem causticam reddi magis arden-
 te aut recenter exstincto, iniecto carbone. Altera
 quæstio est, an id exhalans aeris elasticitatem destruat,
 hac destructa perimat, aut per se lethale sit? an illi-
 co ipsam captivat mentem? Natura huc usque dicta
 non est, effectus funesti tum ab his, tum a glebarum
 ustilium Belgis familiarium usu observati.

Remedio est aeris permutatio, adiungit venæ sectio-
 nem, vomitum, spirituosæ LODBERG, FRIIS *Prod.*
Act. Havniens. In omnibus suffocationis generibus,
 in quibus in pulmones sanguis congeritur, ut a fumo
 carbonum, & sulphuris, & candelæ, ab antrorum pe-
 fliferorum vapore, ab aere non renovato, a vapore